

7. Якість знань, умінь та навичок (компетентність) здобувачів освіти зі спеціальних дисциплін як інструменту формування особистості.

Аналіз результатів проведених нами досліджень з проблем використання психолого-педагогічного моніторингу як технології управління якістю підготовки робітників будівельного профілю показав, що ця методика є ефективним не тільки для окремої дисципліни, відділення, але і в межах закладу професійної освіти.

Список використаних джерел

1. Гавриленко І.М. Соціологічний моніторинг і діагностика в освіті // *Освіта і управління*. 1998. №2, т.2. С.7-9.
2. Головінов В.П., Головінова В.О. Науково-методична служба в системі управління якістю професійно-технічної освіти. *Освіта і управління*. 1998. №4, т. 2. С.65-73.
3. Побірченко Н.А., Сергеєнкова О.П. Теоретико-методологічні підходи в психологічному вимірюванні якості підготовки фахівців у вищому навчальному закладі // *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми: Зб. наук. пр. Київ-Вінниця, 2002. Ч.1. С. 56-61.*
4. *Професійна освіта: Словник: Навч. посіб. / Укладачі: Гончаренко С.У., Зязюн І.А., Ничкало Н.Г., Дубинчук О.С. / За ред. Н.Г. Ничкало. К.: Вища школа, 2000. 381 с.*
5. Романова Е. 99 популярных профессий. Психологический анализ и профессиограммы. 2-е изд. СПб.: Питер, 2003. 464 с.
6. <https://sites.google.com/view/zhprofterminal>.

УДК 378.148

Дубницька Олександра
викладач кафедри технологічної освіти
ВСП УДУ імені Михайла Драгоманова
Львівський навчально-науковий центр професійної освіти
Львів, Україна

НАЦІОНАЛЬНЕ ВИХОВАННЯ МОЛОДІ ЗАСОБАМИ НАРОДНОЇ ХУДОЖНЬОЇ ТВОРЧОСТІ

В статті акцентується увага на національно-патріотичному вихованні молоді засобами народної художньої творчості. Адже національне виховання полягає в тому, що учні оволодіваючи народними ремеслами, засвоюють духовність, ідейність, моральність, естетику рідного краю.

Визначальними складовими національного виховання є громадянське та патріотичне виховання; національне виховання має здійснюватися на всіх етапах навчання дітей та молоді, забезпечувати всебічний розвиток, гармонійність і цілісність особистості, розвиток її здібностей та обдарувань, збагачення на цій основі інтелектуального потенціалу народу, його духовності й культури, виховання громадянина, здатного до самостійного мислення, суспільного вибору і діяльності, спрямованої на процвітання України.

Ключові слова: національно-патріотичне виховання, народна художня творчість, художня спадщина, українська вишиванка.

Dubnytska Oleksandra
teacher of the department of technological education
Lviv educational and scientific center of professional education
of Ukrainian State Mykhailo Drahomanov University
Lviv, Ukraine

NATIONAL EDUCATION OF THE YOUTH USING MEANS OF FOLK ART CREATIVITY

В статті акцентується увага на національно-патріотичному вихованні молоді засобами народної художньої творчості. Адже національне виховання полягає в тому, що учні оволодіваючи народними ремеслами, засвоюють духовність, ідейність, моральність, естетику рідного краю.

Визначальними складовими національного виховання є громадянське та патріотичне виховання; національне виховання має здійснюватися на всіх етапах навчання дітей та молоді, забезпечувати всебічний розвиток, гармонійність і цілісність особистості, розвиток її здібностей та обдарувань, збагачення на цій основі інтелектуального потенціалу народу, його духовності й культури, виховання громадянина, здатного до самостійного мислення, суспільного вибору і діяльності, спрямованої на процвітання України.

Ключові слова: національно-патріотичне виховання, народна художня творчість, художня спадщина, українська вишиванка.

Народна художня творчість є могутнім джерелом збагачення національної культури у різних формах її виявлення: студіях об'єднаних творчих людей і майстрів декоративно-ужиткового мистецтва та народних умільців, народних домів і громадських організацій, релігійних громад і навчальних закладів різних рівнів у поглибленні просвітницько-виховної роботи. Ці організації покликані виховувати у підростаючого покоління любов до відродження народної художньої спадщини.

Народна художня творчість у системі культури, акумулюючи емоційно-естетичний досвід поколінь, передає ціннісне ставлення до світу крізь призму етнонаціональної специфіки. Вона є ефективним засобом формування естетичної культури, а також патріотичних почуттів та громадської позиції особистості [5, с. 21]. Народний досвід національного виховання полягає в тому, що учні оволодіваючи народними ремеслами, засвоюють духовність, ідейність, моральність, естетику рідного краю.

Важливою ланкою у професійно-практичній підготовці майбутніх фахівців художнього профілю є навчально-виховна робота, зокрема національного виховання. Як зазначено в Державній національній програмі «Освіта» («Україна ХХІ століття»), національне виховання в Українській державі є органічним компонентом освіти й охоплює всі складові системи освіти. В основу національного виховання мають бути покладені принципи гуманізму, демократизму, наступності та спадкоємності поколінь [7]. А в «Національній

доктрині розвитку освіти» у розділі «Національний характер освіти і національне виховання» чітко вказано: «освіта має гуманістичний характер і ґрунтується на культурно-історичних цінностях Українського народу, його традиціях і духовності; освіта утверджує національну ідею, сприяє національній самоідентифікації, розвитку культури Українського народу, оволодінню цінностями світової культури, загальнолюдськими надбаннями; національне виховання є одним із головних пріоритетів, органічною складовою освіти. Його основна мета – виховання свідомого громадянина, патріота, набуття молоддю соціального досвіду, високої культури міжнаціональних взаємовідносин, формування у молоді потреби та уміння жити в громадянському суспільстві, духовності та фізичної досконалості, моральної, художньо-естетичної, трудової, екологічної культури; національне виховання спрямовується на залучення громадян до глибинних пластів національної культури і духовності, формування у дітей та молоді національних світоглядних позицій, ідей, поглядів і переконань на основі цінностей вітчизняної та світової культури; головними складовими національного виховання є громадянське та патріотичне виховання; національне виховання має здійснюватися на всіх етапах навчання дітей та молоді, забезпечувати всебічний розвиток, гармонійність і цілісність особистості, розвиток її здібностей та обдарувань, збагачення на цій основі інтелектуального потенціалу народу, його духовності й культури, виховання громадянина, здатного до самостійного мислення, суспільного вибору і діяльності, спрямованої на процвітання України» [4].

З метою формування в учнів свідомого й творчого підходу до художньої спадщини свого народу, кращого ознайомлення з краєм, його історією, традиціями, усвідомлення значення декоративно-прикладного мистецтва у духовно-матеріальному житті суспільства організовуються експедиції до районів традиційних художніх промислів.

До початку повномасштабного нападу з боку росії на Україну для планомірного та скоординованого відродження традицій народних художніх промислів, подальшого культурного розвитку України та духовного збагачення українського суспільства проводилися міжнародні та всеукраїнські виставки, симпозіуми, фестивалі, конференції реалізації творчих проєктів. Свої вироби майстри народних промислів, сувенірної продукції та ремесел демонстрували під час Великодніх ярмарок (м. Київ), Міжнародного фольклорного фестивалю етнографічних регіонів України “Родослав” (м. Івано-Франківськ), Міжнародного молодіжного гончарського фестивалю (Полтавська область), “Всеукраїнського молодіжного симпозіуму гончарного мистецтва” (Черкаська область), Загальнодержавної виставкової акції “Барвіста Україна” (м. Київ),

Національного Сорочинського Ярмарку (Полтавська область), Всеукраїнського козацького фестивалю “Покрова на Хортиці” (Запорізька область), Національної виставки “Український сувенір” (м. Київ), Міжнародного літературно-мистецького фестивалю “Кролевецькі рушники” (Сумська область) та багатьох інших.

В музеях кожної області для забезпечення належного розвитку ремісничої діяльності були створені експозиційні розділи традиційного народного мистецтва, художніх промислів. Видавалися рекламно-інформаційні путівники, буклети, довідники, часописи, зокрема, “Гуцульська гражда”, художні альбоми про творчість видатних майстрів народного мистецтва.

Важливим культурним і духовним осередком краю було і залишається м. Коломия. Населення міста й околиць створило немало перлин духовної та матеріальної культури. Скарбницею народних промислів є Коломийський музей народного мистецтва Гуцульщини і Покуття імені Є. Кобринського, що діє від 1935 року, музей “Писанка” оригінальної архітектури (у формі писанки), де зібрано біля 10 тис. екземплярів писанок з України та інших країн, де є українська діаспора. На Івано-Франківщині розвинуті різні види художніх народних промислів. Визначним центром гуцульського мистецтва є м. Косів [1].

На Полтавщині є два всесвітньо відомих центри народних промислів – вишивки в с. Решетилівці та гончарства – в с. Опішні. Та життя усіх українців кардинально змінилося 24 лютого 2022 року. Це торкнулося й сфери культури та музейної справи зокрема. Для музейників постало найважливіше завдання – зберегти існуючі колекції. Та в умовах війни музей поновлює експонати. Так, захисник батьківщини Ярослав Єнко (музеолог, краєзнавець, історик) передав унікальну тавровану цеглину столітньої давнини. Вона чудово збереглася, але реалії сьогодення все ж таки залишили свій відбиток. Під час бойових дій цеглину було частково пошкоджено. Ця цеглина стала унікальним експонатом у колекції музею-заповідника. Але в довоєнний час для відродження цих мистецьких осередків у Полтавській ОДА були розроблені відповідні програми та заплановано комплекс робіт по відродженню забутих традицій та ремесел. Зокрема, для відродження Центру гончарного мистецтва с. Опішні проводилися роботи з організації навчальної школи, в якій могли б навчатися ремеслу талановиті діти з усієї країни [6].

Одним із основних осередків народних промислів Полтавщини є Решетилівка, яка в XIX-XX століттях – відомий центр народних художніх промислів, а в XXI столітті – це вже сучасний мистецький осередок, в якому працюють художники і майстри народного мистецтва, відомі в культурному житті України та світу.

Решетилівський художній професійний ліцей – один із небагатьох в Україні навчальних закладів, що продовжує славні традиції народної художньої творчості минулих поколінь, поєднуючи із сучасністю. Краса навколишньої природи рідної землі широко відтворюється у народній вишивці. Характерна біла вишивка на білому тлі з вишуканими рослинними і геометричними мотивами, відтворюючи особливості культури та мистецтва Полтавщини. Також характерними є і використання спокійної гами коричневого кольору з усіма його відтінками, синього, голубого, зеленого, а для виразності техніку «хрестик» обсотують чорним кольором. Та найбільшою гордістю є праця, завдяки якій вишивку «білим по білому» Міністерство культури України включило до Національного переліку нематеріальної культурної спадщини України: «Технологія виконання вишивки «білим по білому» селища Решетилівка Решетилівського району Полтавської області» – наказ Міністерства культури України від 29.06.2017 року №561 [2].

Проведення різноманітних культурно-мистецьких заходів дає змогу зберегти та забезпечити подальший розвиток традиційного народного мистецтва, що сприяє підвищенню рівня духовності суспільства та позитивно відзначається на розвитку промислів і ремісництва. Одним з таких заходів є Всесвітній день вишиванки. Історія появи Дня вишиванки розпочалась у 2006 році з ініціативи студентки Чернівецького національного університету імені Федьковича, яка запропонувала одногрупникам прийти на пари у вишиванках. 2007 року День вишиванки поширився на інші університети Чернівців, на третій рік – це вже була міська акція. Згодом приєдналися інші міста України. До 2014-го свято розрослося до міжнародного рівня. Окрім України, День вишиванки, почали відзначати Канада, США, Італія, Німеччина, Франція, Росія, Румунія, Португалія. В 2015 році до акції долучилися близько 50 країн [3].

Вишиванка – це предмет гордості українців. Це традиція, яка передавалася з покоління в покоління. Сьогодні вишивка є символом боротьби за збереження незалежності українського народу.

Вишиванка ще з давніх давен супроводжувала український народ і була для них символом нескореності й того, що вони є українцями. Сорочки, вишиті спеціальними символами, носили козаки-характерники (деякі зразки збереглись до нині). А воїни УПА носили з собою чорні вишиванки на випадок раптової смерті. Тисячі людей через ті вишиті сорочки страшенно страждали. Так під час операції «Вісла» і депортації українців їм було заборонено брати з собою вишиті сорочки як символ самоідентифікації. Можна було взяти в одному випадку – якщо випороти вишитий орнамент. Українці цього робити не хотіли і закопували сорочки в дубові скрині, в землю. Багато хто так і не зміг повернутися додому,

але знання про те, де закопані сорочки, передавалася з покоління в покоління. Сорочки знайдені їхніми нащадки, що пролежали більше пів століття, на диво, зовсім не зотліли.

Із початком російської агресії в Криму та на Сході українська вишита сорочка стала символом української сили, ознакою сміливості. Одягти вишиванку в 2014 році на Донбасі було небезпечно – це означало сказати «Я відстоюю свою землю. Це моя земля!» І в теперішній час переселенці, що покидали окуповані території, перетинаючи блокпости, також намагались вивезти свої вишиванки: одягали їх навиворіт, зверху надягали светри й таким чином вивозили з окупації.

У 2015 році кримські татари, які на День вишиванки одягнули українські вишиті сорочки, були затримані російськими спецслужбами і звинувачені в підготовці терористичного акту. З того часу по всій Україні люди започаткували десятки різних акцій. Однією з таких стала «Подаруй вишиванку захиснику». Вона зародилась в 2015 році, ідея належить Олександру Ткачуку, який служив на Сході. Нині багато військових одягають вишиті сорочки й вважають, що це є своєрідна вишита броня і захист [3].

У 2022 р. свято проходило під гаслом «Вишиванка – духовна броня українців». А в Черкасах створили першу бойову вишиванку з ініціативи бійця Черкаської тероборони, який є фахівцем із мистецтвознавства. Спільною співпрацею бійців тероборони і митців створили стильну, колоритну та сучасну вишивку, яку можна носити на бойовій сорочці ЗСУ. Тож, Черкаси стали центром військової моди [2].

Вишиванка в часи війни стала не лише символом ідентичності українців, а й духовною бронєю воїнів збройних сил України. Як зазначає Володимир Педько, капелан 118-ї бригади, «вишиванка повернулася з небуття, як дуже могутня сила, яка робить з нас єдину армію, об'єднану національною символікою і завдяки вишивці ми відчуваємо генетичний зв'язок».

Війна зробила вишиванку небезпечною: «Переселенці, виїжджаючи з Донеччини чи Луганщини, намагалися врятувати вишиті сорочки. Одягали їх під светр, щоб не було видно, робили подвійне дно в сумках, якимось заховували. Навіть знаючи, що можуть бути обшуки на блокпостах», – розповідає Олесь Воронюк. У вересні 22-го ЗСУ звільнили Харківщину від окупантів. І передали до музею Голодомору-геноциду унікальний артефакт – вишиванку, яку місцева бабуся, ризикуючи життям, ховала від російських військ [8].

Дослідник української вишивки і писанки Володимир Підгірняк стверджує, що наш національний одяг був створений не лише для краси, а вишивка є давнім аналогом сучасних QR-кодів: «Згідно з прадавньою традицією, вона виконувала

функції, які виконує паспорт людини. На вишиванці фіксувалися прізвище, ім'я, місце народження, хто є тато, хто мама, звідки ти родом, дата народження. Твоя вишивка не була подібна на іншу вишивку, бо там було закодовано інформацію виключно про тебе» [8].

Отже, для збереження української нації і своєї державності немає важливішого завдання ніж національно-патріотичне виховання молоді засобами народної творчості. зокрема вишивкою. Позаяк вишиванка-оберіг є символом, який об'єднує українців як за політичними, релігійними поглядами, так і за мовною ознакою. Вона стала сучасною зброєю у боротьбі проти ворога.

Список використаних джерел

1. Дубницька О. М. Сучасні підходи у професійній підготовці майбутніх фахівців художніх промислів //Сучасні виклики професійної освіти : монографія /М. П. Копельчак, В. Є. Робак, Ю. І. Колісник-Гуменюк, О. М. Дубницька, Л. Я. Криницька та ін.; авт. ред. Львів : СПОЛОМ, 2018. С. 95 – 114.

2. Коваль Н. В. Решетилівський художній професійний ліцей – поєднання традицій та сучасності при підготовці фахівців народних ремесел / Інноваційні технології при підготовці фахівців сфери послуг та народних ремесел в умовах воєнного та повоєнного часу: матеріали Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції (22 вересня 2022 року). БІНПО ДЗВО «УМО» НАПН України / упор. А. Єрмоленко, А. Геревенко. Біла Церква, 2022. С.110–116.

3. Наш священний оберіг на цій війні: в Україні – День вишиванки URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-culture/3486886>.

4. Національна доктрина розвитку освіти, затверджена Указом Президента України від 17 квітня 2002 року № 347/2002 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/347/2002#Text>

5. Піддубна О. М. Народна художня творчість у фаховій підготовці майбутнього вчителя образотворчого мистецтва : методичні рекомендації / за заг. ред. О. С. Березюк. Житомир : Вид-во ЖДУ ім І.Франка, 2009. 68 с.

6. Подільська С. Вишиванка є символом нескореності, сучасною зброєю та нерозривним зв'язком поколінь URL: <https://armyinform.com.ua/2020/05/21>.

7. Про Державну національну програму «Освіта» («Україна XXI століття»): Постанова від 3 листопада 1993 р. № 896. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/896-93-%D0%BF#Text>.

8. Це не просто декор – це паспорт вишитий. Який таємний код приховує українська вишиванка URL: <https://tsn.ua/ukrayina/ce-ne-prosto-dekor-ce-pasport-vishitiy-yakiy-tayemniy-kod-prihovuye-ukrayinska-vishivanka-2272273.html>.